

Comentariu - Luceafarul

Despre felul cum s-a nascut marele poem romantic, capodopera a creatiei lui Eminescu a lasat marturie insusi poetul. Din marturia sa reiese ca pornind de la o sursa, de la un izvor popular poemul a trecut printr-un indelungat proces de creatie.

Dupa ceea ce spune rezulta ca principala sursa de inspiratie a fost un basm popular romanesc cules si publicat intr-un memorial de calatorie, aparut la Berlin in 1861 de catre germanul Kunisch. Basmul se intitula Fata din gradina de aur. in acelasi memorial de calatorie Kunisch a mai publicat un basm care asemenea a fost cunoscut de Eminescu, a preluat ceva si din aceasta, dar sursa principala ramine "Fata din gradina de aur".

in basmul publicat de Kunisch este vorba despre o frumoasa fata de imparat pe care tatal ei o inchide intr-un castel inconjurat de o gradina de aur pentru a nu fi vazuta de ochii unui muritor. De fata de imparat se indragosteste un zmeu, dar fata sperziata de nemurirea lui il refuza. Zmeul insista iar fata ii cere acestuia sa fie muritor de rind ca si ea. Pentru ai dovedi dragostea zmeul se duce la creator sa-l dezlege de nemurire, dar acesta i-l refuza. intors pe pamint zmaeul vede ca fata se indragosteste intretimp de un frumos flacau, din fecior de imparat care reuseste s-o rapeasca. Furios zmeul ii desparte pe cei doi aruncind peste fata o stinca iar pe el il lasa sa moara de durere intr-o vale fabuloasa a amintirii.

Eminescu valorifica acest basm in perioada berlineza intr-un poem cu titlul Fata in gradina de aur, dar in poemul creat autorul modifica unele lucruri si mai ales finalul. Razbunarea zmeului din basm i se pare prea dura, nepotrivita cu superioritatea unei fiinte nemuritoare; astfel ca in poem zmeul n-o mai omoara pe fata ci rosteste cu amaraciune un blestem: "un chin s-aveti: de-a nu muri odata".

Dupa 1880 acest poem ramas in manuscris va fi prelucrat in cinci variante si transformat intr-un cintec liric in care povestea mai veche trnsformata si aceasta devine pretextul alegoric al unei meditatie romantice, filosofice asupra geniului, dar si asupra conditiei omului ca fiinta sfisiata de contradictii. in noua creatie izvoarele folclorice se intilnesc cu cele filosofice, mitologice, culturale si chiar autobiografice. in forma in care noi o cunoastem astazi poemul a aparut in 1883 in Almanahul Societatii Cultural-literare "Romania Juna" din Viena. in acelasi an poemul va fi inclus apoi in volumul ingrijit de Titu Maiorescu intitulat Poezii.

Compozitia si structura poemului

Faptul ca la originea poeziei se afla un basm ne duce la concluzia ca si noua creatie ar trebui sa fie o compozitie epica. Din basm poemul a pastrat doar schema epica, cadrul. Formula de la inceput tine tot de epic. Prezenta unui narator care povesteste la persoana a 3-a existenta personajelor, constructia gradata a subiectului, marele numar de vorbe specifice povestirii precum si prezenta dialogului cu formule specifice de adresare, toate acestea dau poemului un caracter epico-dramatic.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

si totusi poemul Luceafarul este o creatie lirica. Schema epica este doar cadrul iar intimplarile si personajele sint defapt simboluri lirice, metafore prin care se sugereaza idei filosofice, atitudini morale, stari sufletesti si o anumita viziune poetica.

Aceasta interferenta de genuri este caracteristica romantismului si dau poemului mare profunzime. Ceea ce priveste compozitia poemului se constata existenta a patru tablouri:

- 1) Dragostea dintre fata de imparat si Luceafar
- 2) Idila dintre Catalin si Catalina
- 3) Calatoria Luceafarului spre Demiurg pentru a cere dezlegare de nemurire
- 4) Reintoarcerea Luceafarului la locul lui pe cer si constatarea ca fata de imparat nu s-a putut rupe din cercul ei strimt

Din punct de vedere structural exista doua planuri, cel terestru uman si planul cosmic universal. in primul tablou cele doua planuri se intilnesc prin dragoste.

in tabloul al doilea avem doar planul terestru.

in tabloul al treilea este prezent doar planul cosmic.

in tabloul al patrulea avem din nou prezente cele doua planuri.

Comentariu

Poemul Luceafarul este un poem romantic pe tema destinului omului de geniu. Poemul se desfasoara pe un vag fir epic intr-o suita de metafore si simboluri prin care se sugereaza idei filosofice. Este deci in egala masura un poem de dragoste si un poem filosofic.

Primul tablou ne prezinta o fantastica poveste de iubire intre doua fiinte apartinand unor lumi diferite. Contemplind de la fereastra dinspre mare a castelului Luceafarul de seara se indragosteste de o preafrumoasa fata de imparat. Fata la rindul ei este cuprinsa de acelasi sentiment. in conceptia fetei Luceafarul este un spirit, pentru chemarea caruia trebuie o formula magica de descintec. Descifrind alegoria, putem spune ca sensul ei este ca paminteanul aspira catre absolut. in timp ce spiritul aspira simte nevoia concretului. Pentru al putea chema linga ea fata foloseste descintecul: "Cobori in jos Luceafar blind ...".

Fiintele supranaturale au posibilitatea de a metamorfoza. intocmai ca in basm, Luceafarul, la chemarea fetei se arunca in mare si preschimbat intr-un tinar palid, cu parul de aur si ochi scinteietori, purtind un gulgiu vinat, incununat cu trestii apare in fata fetei ca un inger, ca un zeu. O invita pe fata in palatele lui de pe fundul oceanului unde toata lumea s-o asculte pe ea. Metamorfoza Luceafarului pune la contributie mituri cosmogonice, astfel la prima intrupare Luceafarul are parintii cerul si marea:

"Iar cerul este tatal meu
si muma mea e marea".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Zeii sint nemuritori si Luceafarul metamorfozat in Neptun este "un mort frumos cu ochii vii" deoarece nemurirea este pentru muritorii de rind o forma a mortii. De aceea fata de imparat are o senzatie de frig.

"Caci eu sunt vie, tu esti mort
si ochiul tau ma-n gheata."

Peste citeva nopti fata chema din nou pe Luceafar, acesta o asculta si din vaile haosului avind ca tata soarele si mama marea apare din nou in fata fetei. Acum vine invismintat in negru si purtind pe vitele negre de par o coroana ce pare ca arde:

"Ochii mari si minunati ii lucesc himeric
Ca doua patimi fara sati"

infatisarea este acum demonica, pentru ca s-a nascut din soare si noapte: dupa Hesiod noaptea este zeita umbrelor, fiica haosului, mama tuturor zeitelor. De data aceasta tinarul demonic ii fagaduieste miresii sale cununi de stele si ofera cerul pe care sa rasara mai stralucitoare decit celelalte. Dar si de data aceasta fata ii refuza apropierea si simte senzatia de calduri.

Alegoria este ca fata este incapabila sa iasa din conditia ei pentru a convietui cu Luceafarul ii cere acestuia sa devina muritor ca si ea.

La aceasta cerere Luceafarul raspunde afirmativ din cuvintele sale reiesind sacrificiul suprem pe care e gata sa-l faca "in schimb pe o sarutare" pentru a dovedi fetei ca o iubeste.

De aceea e hotarit sa se nasca din pacat si sa fie dezlegat de nemurire.

Cel de-al doilea tablou se desfasoara in plan terestru, in plan uman, este idila dintre Catalin si Catalina, idila care simbolizeaza repeziciunea cu care se stabileste legatura sentimentala intre reprezentantii lumii inferioare. Avem aici o atmosfera intima, familiara. Acum eroina nu mai este preafrumoasa fata de imparat, ea devine Catalina, ceea ce simbolizeaza faptul ca acum este o fata ca oricare alta cu un nume comun, care se poate indragosti rapid de un baiat oarecare. Catalin este viclean copil de casa, un paj din prejma imparatesei, baiat din flori dar indraznet cu ochii. Urmarind-o pa Catalina socoteste ca e momentul sa-si incerce norocul si prinzind-o intr-un ungher ii serveste Catalinei o adevarata lectie de dragoste.

Se observa in scena de dragoste un limbaj obisnuit, comun, popular adecvat unei scene de dragoste obisnuite trecatoare aventuroase. Catalina la inceput este mai retrasa, mai retinuta si marturiseste lui Catalin dragostea pentru Luceafar. Dar Catalin gaseste remediul:

"Hai si-om fugi in lume" si astfel Catalina va pierde visul de luceferi.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Partea a treia a poemului cuprinde calatoria Luceafarului prin spatiul cosmic si convorbirea cu Demiurgul. Sintem din nou in planul cosmic cu o atmosfera glaciala si cu un limbaj sententios gnomice (exprimarea este apropiata de maxime si proverbe). Demiurgul este rugat sa-l ierte de nemurire sa-l faca muritor de rind. In acest tablou Eminescu se dovedeste ca si in Scrisoarea I unul dintre cei mai interesati autori de cosmogonii si un extraordinar poet al fenomenelor fizice. Pentru un zbor atat de indraznet Luceafarului ii creste aripa la dimensiuni uriase. Din cauza vitezei colosale cu care zbura miscarea lui pare un fulger ne-ntrerupt, ratacitor printe stele. Haosul este o notiune abstracta, nepalpabila insemnand confuzia generala a elementelor inainte de creatie. Pentru a le face palpabile Eminescu ii atribuie haosului insusirile unei vai din care necontenit izvorasc lumini ce se amesteca se invalmasesc ca niste mari amenintatoare. Zona in care se afla Demiurgul e infinitul, neantul stapinit de groaza propriului vid adinc ca visul uitarii.

In dialogul cu Demiurgul, Luceafarul insetat de viata obisnuita, de stingere este numit Hyperion. Intocmai ca fata de imparat in idila cu Catalin este numita Catalina si Luceafarul, in momentul cind vrea sa devina muritor este inzestrat cu nume.

In discutia dintre cei doi, Demiurgul ii propune, ca pentru a renunta la gindul sau de a deveni muritor, trei lucruri: sa-l faca cintaret incit sa asculte toata lumea de cintecul lui, conducator de osti sau intelept. Demiurgul este dispus sa-i dea "pamintu-n lung si marea-n larg / Dar moartea nu se poate".

Luceafarul este o parte a universului, celui "tot" pe care o reprezenta Demiurgul, iar al rupe din acest sistem ar insemna distrugerea echilibrului universal.

Si atunci ca un ultim argument, Demiurgul il indeamna pe Hyperion sa priveasca spre pamintul ratacitor sa vada ce-l asteapta.

Al patrulea tablou ne duce din nou in planul terestru dar si in cel universal cosmic.

Hyperion devenit din nou Luceafar se intoarce pe cer si isi revarsa din nou razele asupra Pamintului.

In acest tablou avem un foarte frumos pastel terestru care contrasteaza cu pastelul cosmic din partea a 3-a. Luceafarul descopera pe cararile din cringuri sub siruri lungi de tei doi tineri indragostiti care sedeau singuri. Fata il vede si il cheama sa-i lumineze norocul. Oamenii sint fiinte trecatoare. Ei au doar stele cu noroc in timp ce Luceafarul nu cunoaste moarte. Mihnit de cele ce vede, Luceafarul nu mai cade din inaltul la chemarea fetei ci se retrage in singuratatea lui constatind cu amaraciune:

"Ce-ti pasa tie chip de lut
Daco-i fi eu sau altul?
Traind in cercul vostru strimt

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Norocul va petrece
Ci eu in lumea mea ma simt
Nemuritor si rece".

Despre sensurile poemului Luceafarul au vorbit multi critici, dar cea mai buna interpretare a poemului o da insusi Eminescu. Poetul facea o insemnare pe marginea unui manuscris aratind ca "in descrierea unui voiaj in tarile Romane germanul K (Kunish) povesteste legenda Luceafarului. Aceasta este povestea. Iar intelesul alegoric ce i-am dat este, ca, daca geniul nu cunoaste nici moarte si numele lui scapa de noaptea uitarii, pe de alta parte aici pe pamint nici capabil de a fericii pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc."

Din acest punct de vedere Luceafarul este o alegorie pe tema romantica a locului geniului in lume. Astfel inseamna ca povestea, personajele si relatiile dintre ele nu sint decit o suita de personificari, metafore si simboluri care sugereaza idei, conceptii, atitudini iesite dintr-o meditatie asupra geniului vazut ca fiinta nefericita si solitara opus prin structura omului comun. Aceasta viziune romantica asupra geniului este puternic influentata de filosofia lui Schopenhauer.

Tabel al imaginilor alegorice si unele semnificatii ale lor din poemul Luceafarul

Tabloul intai

- 1) fata de imparat - fata la virsta oblicata cind poate fi tulburat de zburator
- 2) visul fetei - criza puberala, dorinta de realizare prin dragoste, rezolvata mitologic prin motivul zburatorului
- 3) dragostea pentru Luceafar - aspiratie spre absolut; dorinta omului comun de a-si depasi conditia strimta, limitata de muritor
- 4) respingerea Luceafarului - refuzul neantului, spaima de nemurire care pentru om inseamna moarte
- 5) senzatiile de frig si de ardere - revelatii intuitive ale deosebirilor de structura dintre geniu si omul comun
- 6) Luceafarul - fiinta superioara, geniul
- 7) dragostea pentru fata de imparat - aspiratia spre concret sau spre o alta forma a materiei universale
- 8) dragostea dintre fata si Luceafar - atractia contrariilor
- 9) metamorfozele Luceafarului - capacitatea geniului de a-si da alt chip, mai concret pastrindu-si unitatea contrariilor din care este intrupat, ca si esenta superioara
- 10) hotarirea de se sacrifica - dorinta de cunoastere; obiectul cunoasterii - fata de imparat - devine si subiect al pasiunii omului de geniu, pentru care el vrea sa renunte la nemurire

Tabloul al doilea

- 1) Catalin si Catalina - exponentii individual ai aceleiasi lumi

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

- 2) "lectia" lui Catalin - forma de magie erotica
- 3) refuzul initial al Catalinei - reactie de orientare
- 4) nostalgia fata de Luceafar - ruptura dintre ideal si real
- 5) acceptarea lui Catalin - revelatia asemanarii de structura si de ideal dintre fiintele aceleiasi lumi

Tabloul al treilea

- 1) Demiurgul - absolutul
- 2) Hyperion - forma individualizata a absolutului
- 3) dorinta lui Hyperion de a fi dezlegat de nemurire pentru "o ora de iubire" dorinta de a primi o alta structura, compatibila cu ideea de dragoste ca mijloc de cunoastere
- 4) refuzul Demiurgiului - imposibilitatea obiectiva de a mai cobori treptele de organizare a materiei universale
- 5) consecventa in atitudinea lui Hyperion - si geniul are o limita de cunoastere

Tabloul al patrulea

- 1) idila paminteană - implinirea aspiratiei spre fericire a perechii pamintene
- 2) seriozitatea pasionala a lui Catalin - barbatul intimplator devine barbatul unic prin iubire
- 3) "tradarea" fetei - revelatia Luceafarului asupra timpului ca schimbare; el, care e nemuritor, nu e stapinit de timp, n-are experienta existentei determinate temporal, prin tradarea fetei, el descopera ideea de schimbare si ca miscarea e ireversibila
- 4) a treia invocatie a Luceafarului - dorinta superstitioasa a fiintei pamintene de a-si prelungi fericirea prin protectia unei "stele cu noroc"
- 5) raspunsul final al Luceafarului - constatarea rece, obiectiva a diferentelor fundamentale intre doua lumi antimonice; una traind starea pura a contemplatiei; cealalta starea instinctualitatii oarbe in cercul strimt al norocului, al sansei de a se implini sau al nesansei

O interpretare a poemului Luceafarul socoteste aceasta creatie ca un poem al "vocilor" poetului sau un poem al mastilor in sensul ca poetul se proiecteaza in diferite ipostaze lirice. Astfel Eminescu s-a imaginat pe sine in primul rind in Luceafarul sau Hyperion, geniul care cauta suprema clipa de fericire fara sa fie inteles si raminand la locul sau separat de societatea din jur. Eminescu s-a imaginat insa si in chipul lui Catalin. Paminteanul obisnuit care traieste din prima clipa a dragostei.

Dar Eminescu s-a imaginat chiar in chipul Catalinei, muritorul de rind care aspira spre absolut. El s-a imaginat si sub chipul Demiurgului, exprimind astfel aspiratia spre personalitatea universala, cel care rosteste teribilul nu se poate constient fiind de incompatibilitatea celor doua lumi.

in concluzie putem spune ca sub aspiratia unei povesti de dragoste Luceafarul este defapt o sinteza a liricii lui Eminescu, a vocilor poetice din opera sa pentru ca gasim aici nu numai ecouri din poezia de dragoste si natura dar avem ecouri si din poezia de inalta cugetare filosofica din poezia pe teme cosmogonice (Scrisoarea I, imparat si proletar). Presupusele personaje devin simboluri

mitice ale contradictiilor din sufletul poetului care se simte ca orice creator de geniu slab si puternic, muritor si nemuritor, om si zeu.

Realizarea artistica

Poemul Luceafarul este cea mai valoroasa creatie Eminesciana, nu numai din punctul de vedere a continutului de idei ci si in perfectiunea formei. Limbajul poetic, sintaxa poetica si naturalitatea desavirsita fac din poem un exemplu stralucit de realizare artistica a unei creatii. Dintre principalele trasaturi ale stilului poemului:

a) limpezimea clasica - poetul a cautat de fiecare data cuvintul care sa exprime cel mai bine adevarul intr-o forma cit mai simpla. Este bine cunoscut procesul de scuturare a podoabelor stilistice din prima strofa in care o califica pe fata de imparat "o preafrumoasa fata". Pina sa ajunga la acest superlativ de origine populara, Eminescu a eliminat o serie de epitete si metafore din botanica, din zoologie sau minerala. Pe parcursul poemului a foosit cit mai putine epitete pentru a nu incarca textul cu elemente descriptive. in marea lor majoritate adjectivele folosite sint de origine latine, unele fiind formate cu prefixul ne

b) a doua trasatura este exprimarea aforistica. Aceasta este o exprimare care contine multe maxime si sentinte, preapte morale formulate intr-un mod memorabil. Cele mai multe exprimari gnomice le gasim in tabloul al treilea, in discutia inalta dintre Hyperion si Demiurg.

c) puritatea limbajului - se refera la faptul ca Eminescu foloseste cei mai multi termeni din fondul principal de cuvinte, termeni de origine latina pe care ii integreaza in expresii si constructii populare. Accepta foarte putine neologisme. Efectul care se obtine este ca exprimarea e pura romaneasca naturala pe intelesul tuturor

d) muzicalitatea - realizata pe doua cai prin folosirea subtila a cuvintelor cu sonoritate deosebita si prin schema prozoica - strofe de cite patru versuri cu 7-8 silabe si ritm iambic. Foloseste alternativ rimele masculine si cele feminine care sugereaza o continua inaltare si cadere in concordanta cu ideea de baza a poemului.